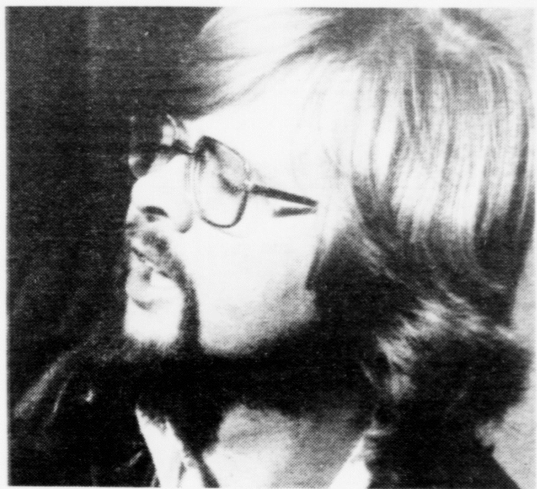

Skitin bóltur — yvir til vinstra vong

Hugleiðingar aftaná eina demokratiska útrás

Fram móti valinum hevði javnaðarflokkurin úr at gera við at vaska seg reinan fyrri teirri fúlastu ákæru sum tað ber til at seta móti einum flokki, so sum politiska lívið er avsklept í Føroyum seinastu tíðina: ákæra fyrri »kommunismu«. Henda ákæra, sum í okkara Reagan-áratugi (80'ini) fer at vera eins grov og ákæra fyrri facismu ella annað brotsmannavirksemi.

Nú er tað eingin við skili fyrri politikki, sum fer at leggja Føroya Javnaðarflokk ella blað hansara undir at vera annað enn rimuligt er. Talan er um ein vanligan systurflokk hjá sosialdemokratum í Vestureuropa annars, hvørki meir ella minni. Og eins væl og javnaðarmenn ikki av fólk til vinstu fyrri teir vera settir sum annað enn sosialdemokrat annars, so áttu menn at veitt øðrum sama beinasemi, at mett onnur fyrri tað tey umboða av hugsjónum.

Men tað ger javnaðarflokkurin ikki. Borgarliga állopið og ákærurnar frá høgri hava ávirkað hann so mikið, at hann ikki hugsar sakliga, men sendir bóltin frá høgri síðu víðari út í vinstu síðu. Tó — her skjýtur javnaðarflokkurin við síðuna av og bólturin fer útav. Kommunista-ræðslan, sum hevur verið beind móti javnaðarflokkinum høgremeðin frá, hana beinir javnaðarflokkurin móti øðrum — væl at merkja í sama vanskeplaða, óvitskenda líki: grylan er hin sama, hon skal bara finnast aðrastaðni, tí hon býr ikki hjá mær, reinsar javnaðarmaðurin seg.

Politisk greining ella sakligt tjak er neyvnan talan um. Herrópin fyllast við stikni fyrri teim »vinstrasosialismu« ella

enná »kommunismu« sum ikki hava umvent seg til javnaðarhugsanina. Bæði í bløðum og á fundum hava javnaðarmenn framført hetta stikni, sum ikki er frægar enn stiknið hjá flokkinum mótvægis javnaðarflokkinum, og eins illa undirbyggt. Var tað nakar sum nevndi tað fremmanda orðið »opportunisma«, ella tað føroyska »lætuvinningur«? Eins og i sunnudagsskúlanum hava hesir goðu menn roynt at frelsa tey nýklæktu ungu frá teim ræðuligu, sum standa til vinstu fyrri javnaðarflokkinn — haldið tykkum frá slíkum bussimonnum!

Vit eru demokratir rópa javnaðarmenn út. Hvi er tað neyðugt at undirstrika tað? Mær vitandi ivast ongín um, at javnaðarflokkar alla staðni ynskja eina demokratiska stýrisskipan. So slappið bara av, kærur vinir. Men somu virðing eiga tit at veita øðrum. Javnaðarflokkarnir hava ikki patent til demokrati, fólkarræði. »Demokratisk sosialisma« mótvægis »vinstrasosialismu« og »kommunismu« — henda »logiska« heimsmynd javnaðarmanna er ein lógin heimsmynd.

Javnaðarflokkurin gevur eftir øllum at døma ikki fólk til vinstu fyrri hann sjálfan loyvi til at vera »demokratiskar

sosialistar«. Tann demokratisk rætturin at vera demokratir verður tikin frá t.d. vinstrasosialistum. Er tað demokratisk?

Nakað annað er, at uppfatanin av hvat ið demokrati og hvat ikki, kann vera ymisk. Fyri summi er tað fullkomna demokratið eina og aleina at sleppa at seta ein kross fjórða hvørt ár, og so lata tað heila sigla sin eigna sjógv. Men er tað fullkomið demokrati bert at »kenna á sær« at tú hevur havt eina ávirkan við eini atkvøðu millum 25.000? Vit eru onnur, sum skilja orðið eitt sindur øðrvisi. Hvat við demokrati í øllum samfelagnum, i gerandisdegnum og alla tíðina?

Javnaðarmenn royna at leggja sjógv millum seg og aðrar sosialistar. Tað gera teir av lötuvinnings-orðum i atkvøðuspekulation, nú ið veljarafjaldin fyrri ein stóran part er hypnotiserað av ymiskum gurunum. Og tað er munur millum javnaðarmenn og aðrar sosialistar, tá ein hyggur eftir politiskum hugmyndum. Javnaðarmenn vilja ikki avtaka kapitalismuna, teir vilja stýra henni. Teir vilja ikki at fólk ið skal eiga framleiðslutólini, teir vilja »med«-ognarrætt. Hetta seinna merkið, at hvør einstakur arbeiðari skal fáa loyvi at geva ein part av løn síni til arbeiðsplássid, sum hann so »eigur« nakað av. Í veruleikanum er henda sosialdemokratiska ØD (»Økonomisk demokrati«)-ætlan, i javnaðarflokkar, i ymsum londum hava lagt fram seinastu árin, ein tann størsta politiska tátu sum ein kann hugsar sær. Fólk skulu so ganga við einum litlum kapitalisti í búkinum og »kenna á sær« at tey hava »med«-

ávirkan. (Orðið »med« frammanfyri eitt orð merkir i veruleikanum eina ábyrgdarleysa ræðslu fyrri hvussu orðið hevði sæð út uttan »med«).

Sosialistar til vinstu fyrri javnaðarflokkinn eru ikki nøgdir við endamálinum »kapitalisma við menniskjansligum sosialum gekkaskorti« ella okkum øll sum smáar kapitalistar við »med«-kenslu i hjartanum. Í politisku stevnuni hjá vinstrasosialismu finst ein broyting av samfells-búskapar-skipanini, ein broyting burtur frá pengavaldinum. Harafturimóti eigur at skapast meira og meira umfatandi demokrati i einum samfelagi, har peninga-valdið ikki setur treytir fyrri demokratinum, men har valdið á øllum økjum er i hondunum á fólkunum øllum.

Slíkt er ov mikið at sluka fyrri javnaðarmenn. Teir eru skaptir i, og vilja virka innanfyri eina borgarliga, kapitalistiska skipan. Tí er ikki pláss fyrri vinstrasosialismu i javnaðarflokkinum. Tí er neyðugt hjá javnaðarmonnum at fylla fólk við lygn um aðrar sosialistiskar kreftir, tí royna javnaðarmenn at billa fólk inn at teir hava patent til »demokratiska sosialismu«!

Tá javnaðarmenn viðgera politikk i øðrum londum, so gloyma teir aldri at undirstrika, at »har sum javnaðarflokkarnir eru sterkir, koma kommunistar aldri fyrri seg« og dømi verða nevnd sum norðanlond mótvægis londunum i suðureuropa.

Nú er hetta tó minni enn ein halvur sannleiki. Eitt er tey nøvn, flokkarnir hava. Men kannar tú veruliga politiska virkið hjá teimum, gerst myndin ein onnur. Kommun-

istaflokkarnir eru ymiskir, ikki minst i viðurskiftum teirra mótvægis Sovjettisku skipanini. Italski kommunistaflokkurin til dømis. Eg vil biðja javnaðarmenn, næstu ferð teir skipa fyrri fyrilestrum um »demokratiska sosialismu« mótvægis spekilsum, at kanna virðið hjá italska kommunistaflokkinum, bæði á kommunalum plani og landsplani. Hvat teir hava gjørt m.a. i verksmiðjuokjunum i Norðuritalia, hóast teir alla tíðina hava sitið i stjórnarandstöðu. Eitt slíkt demokratiskt arbeiði á øllum samfellsøkjum, ikki minst i sosiala, er neyvnan sæð útint av sosialdemokratum her norðanfyri — hóast teir hava sitið i stjórn tað mesta av tíðini eftir seinna heimsbardaga.

I dag er politikkur hjá sosialdemokratiskum stjórnunum i norðanlondum merktur av royndum at fáa fólk at »svølga pillaran«. Munurin millum sosialdemokratiskan kreppu-politikk og ein borgarligan er fyrri tað mesta líkur tí, um sukur er uttaná pillaranum ella ikki. Tað er tíværi satt, at fólk ið til vinstu fyrri sosialdemokratarnar er spjatt i fleiri smærri bólk, i Danmark t.d. SF, VS og DKP. Men saman hava hesir bólk ikki so lítið av fólk i afturfyrri seg. Og danski javnaðarflokkurin vil sjálvandi heldur taka avgerðir saman við teim mest borgarligu flokkunum, enn at skeita til vinstu og taka avgerðir sum tæna arbeiðsmanninum. Tí eins og i Føroyum ræðast javnaðarmenn aðrastaðni at samarbeiða við øðrum sosialistum: er tað vegna ringa samvitsku mótvægis upprunaligu sosialistisku hugsjónunum?

I valstríðnum hava bæði borgarligir og javnaðarmenn brúkt Svøríki sum eitt »mynsturdømi« uppá gott og ilt fyrri javnaðarpolitikk yvirhøvur. Alt gott um Svøríki og tað »vælferðarsamfelag« sum har er bygt upp, men i veruleikanum er Svøríki eitt beinhardt kapitalistiskt samfelag, har kapitalurin ótarnaður ger tað sum tænar profitt-endamáli hansara best, uttan at spyrja javnaðarmennin eftir. Og sum fyrr sagt: tað hevur heldur ikki áhuga javnaðarmanna at broyta ella umskipa samfelagið og taka valdið frá stórkapitalinum, sum virkar internationalt. Javnaðarmenn vilja einans stoppa hosur, kleigga útyvir og beta buksur.

Ikki tí — abótarpolitikkur er goður »her og nú«. Men uttan at hava eitt fast sosialistiskt perspektiv, so gerst abótarpolitikkurin til eitt mál i sjálvum sær, og veruleikin verður merktur av lötupolitikki heldur enn prinsipiellari stevnu.

Um javnaðarflokkurin hugsar sær i álvara at reinsa føroyskan politikk fyrri lygn, grylur, avskeipling av ymsum slag, ja, alt tað, sum helst ger sitt til at teir borgarligu vinna framá — so eigur javnaðarflokkurin at byrja við at søpa fyrri framman egnu dyr.

Tí hesin flokkur førir ein politikk móti vinstu, sum ikki er ólíkur tí politikki, høgdragangurin førir mótvægis honum sjálvum. Og at enda: tað er ikki atkvøðutalið, sum avger, um ein politisk stevna er »røtt« ella »skeiv«. Hetta er bæði galdandi fyrri høgaflokkar, javnaðarflokkar og bólk á vinstraveinginum.

Kari Petersen